Барвінок

12
1988

ISSN 0132-5930

НАПИШИ СОБІ ЛИСТИ

Естафету братів-місяців прийняв грудень. Він починає зиму і завершує рік. І приносить цей місяць вам, жовтенята, окрім веселих сніжок, санчат і ковзанів, ще й багато турбот. Адже хочеться зустріти Новий рік з хорошими оцінками, так би мовити, «прикрасити» свою ялинку п'ятірками або четвірками. Треба не забути привітати своїх друзів з інших республік. Бо 30 грудня — день утворення Союзу Радянських Соціалістичних Республік. До святкового карнавалу встигнути приготувати такий костюм, щоб ніхто не впізнав, і неодмінно завоювати перший приз.

А ще вбрати ялинку... Організувати подарунки Діда Мороза для рідних... Скласти план на зимові канікули... Відіслати вітальні листівки бабусям і дідусям... А за вікном падає сніг — перший, такий пухнастий, такий привабливий — як тут всидіти дома?!

31 грудня всі живуть в очікуванні дива. Хоча ми знаємо, що Дід Мороз, усілякі новорічні пригоди й подорожі — вигадки, проте охоче віримо в них. І сподіваємося: щось незвичайне цього разу трапиться і з нами. А чому б і ні? Давайте у переддень Нового року вирушимо у незвичайну мандрівку — у майбутнє. Для цього нам знадобиться не машина часу, а фантазія, папір, ручка і конверт. Отож зручно вмощуйтеся за столом і... Але спочатку познайомтеся з Мар'яною та її мамою і татом.

«Клуб жовтенят» веде
Світлана ПРУДНИК

МАНДАРИНОВЕ ЩАСТЯ

Першого січня, прокинувшись, Мар'яна поспішила до ялинки. Який-то подарунок приготував їй Дід Мороз? Подарунок був, і саме той, про який вона мріяла. Тут лежали також і приготовлені нею подарунки для мами й тата: вишивана серветка та аплікація. А поруч білів конверт. Зацікавлена Мар'яна взяла його в руки й прочитала: «Сердюку Миколі». «Микола — це тато. Хто йому написав листа?» Мар'яна трохи потримала конверт у руці, а потім поклала на місце і зайнялася своїм подарунком.

До кімнати увійшли мама й тато. Вони були приємно здивовані сюрпризами доньки, проте вдали, що вірять у відвідини Діда Мороза. А затим тато відкрив таємничий конверт і прочитав лист:

«Коли мені буде 25 років, поїду в Грузію. Посаджу мандаринове дерево, ні, цілий сад таких дерев. Я щодня їстиму мандарини і буду щасливим».

Закінчивши читати, тато засміявся. Мама і Мар'яна запитально дивилися на нього. Він пояснив:

— У першому класі напередодні Нового року наша вчителька запропонувала кожному написати листи самому собі. Один — собі-десятикласнику: яким уявляю себе в цьому віці. Другий — собі-двадцятип'ятирічному: ким стану. В дитинстві я дуже любив мандарини — от і написав такого листа.

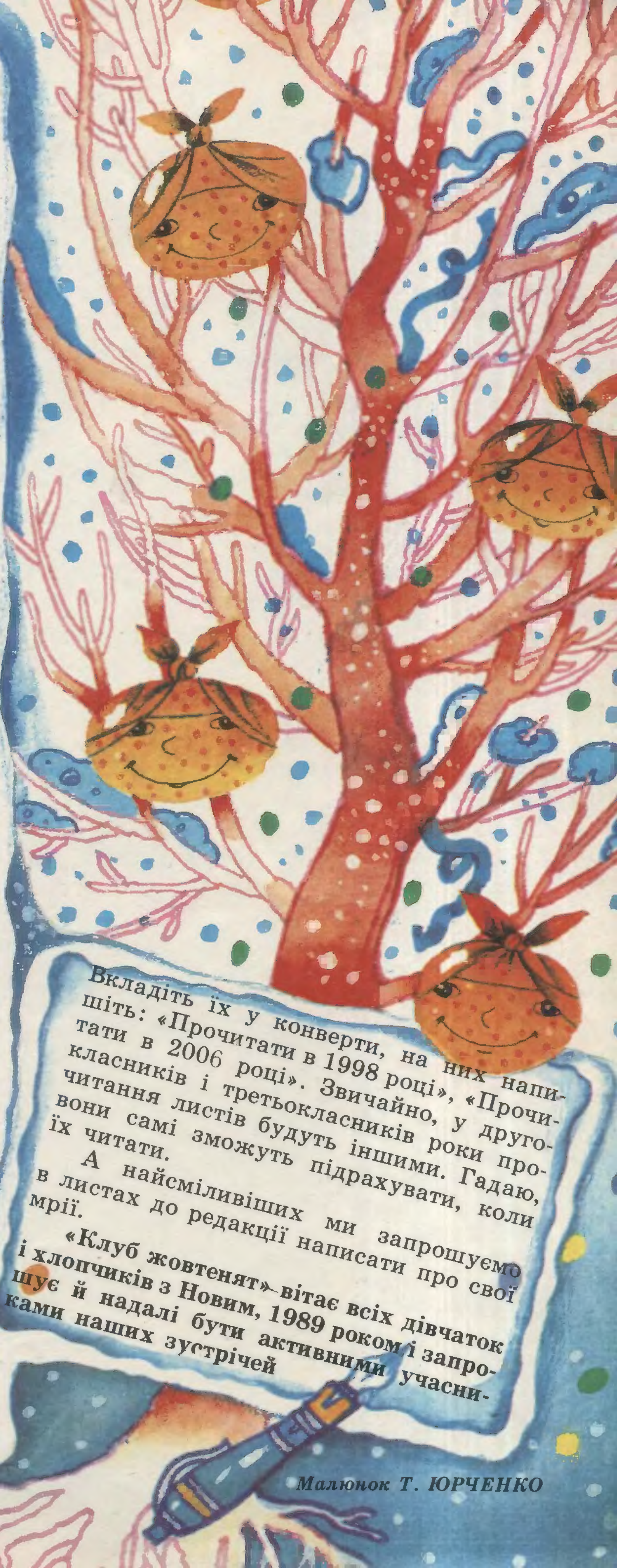
— Ну і що, тату, збулася твоя мрія? Ти їздив у Грузію?

— Їздив. Тільки не їсти мандарини (їх я розлюбив ще у п'ятому класі), а вирощувати. Працював у колгоспному саду два роки. А потім сталася біда — вимерзли дерева. Тоді я й вирішив вивести такий сорт, якому б не були страшні морози. Так і став ботаніком.

— Ой, таточку, так цікаво,— донька заплескала в долоні.— І я теж напишу собі листа в майбутнє...

* * *

Отож, друзі, запрошуємо і вас у новорічну мандрівку до свого майбутнього. Якими ви уявляєте себе в десятому класі? Це буде один лист. А ким станете у 25 років? Це буде другий лист.

Вкладіть їх у конверти, на них напишіть: «Прочитати в 1998 році», «Прочитати в 2006 році». Звичайно, у другокласників і третьокласників роки прочитання листів будуть іншими. Гадаю, вони самі зможуть підрахувати, коли їх читати.

А найсміливіших ми запрошуємо в листах до редакції написати про свої мрії.

«Клуб жовтенят» вітає всіх дівчаток і хлопчиків з Новим, 1989 роком і запрошує й надалі бути активними учасниками наших зустрічей

Малюнок Т. ЮРЧЕНКО

Григорій БІЛОУС

ПТАШИНА ЇДАЛЬНЯ

Змайстрував мій братик Гриць
гарну хаточку для птиць.
О-он на дереві вона
у садку проти вікна.
А надворі заметілі,
всі дахи, дерева білі,
бо прийшла уже зима.
В хаті ж тій — і стін нема!
Стін нема, та є дашок.
Це — їдальня для пташок.
Прилітають до їдальні
і близькі пташки, і дальні —
вже у нашому дворі:
і сороки, й снігурі,
горобці, щиглі, синиці —
все такі красиві птиці!
Я щодня встаю раненько,
надягаю кожушок,
наберу насіння в жменьку
і виходжу до пташок.
Я кажу їм: — Добрий ранок! —
Віддаю смачний сніданок
і біжу мерщій до хати,
щоб пташкам не заважати.

У синички — білі щічки,
чорний фартушок в синички.
Що за птиця та синиця?
Ну й швидка та боязка!
Схопить сім'ячко — й тіка.
На гіллячку сяде, свисне,
в лапках сім'ячко затисне,
дзьобом — цюк! — розлущить швидко.
Це мені з віконця видко.

Я пташкам учора вранці
віднесла водички в склянці,
бо замерзли всі криниці,
де ж води нап'ються птиці?
А сьогодні встала зранку
і пішла забрати склянку.
Тільки що за дивина?
Бачу — склянка й не скляна.
Бачу — скоїлась біда:
заморозилась вода!
І на той із льоду стовпчик
відпочити сів горобчик...

СЕРЦЕ ЛІСУ

Тук-тук...
Тук-тук...
Мов серце лісу
заб'ється раптом і замре...
Чи крізь гілля, мов крізь завісу,
продеренчить його до-ре.
Чи раптом червоно заквітне,
немов жар-птиця у гіллі,—
його стрічають скрізь привітно
усі — дорослі і малі.
Крилатим лікарем віддавна
поміж людьми його зовуть.
Свою «роботу» знає справно —
їсть шкідників...
Та в тому суть,
що він — музи́ка!
Диво-трелі
його
лунають тут і там:
то деренчить, мов б'є в тарелі,
то стука глухо, як в тамтам.
Не раз, бувало, до схід сонця
дріб барабанний нас будив...
Хвала крилатим охоронцям
всіх наших парків і садів!

Малюнок Л. ГУЛІВАТОЇ

ПОЛІЧИВ

За вікном — лапатий сніг.
В хаті — вечір синій.
Відпочити тато ліг
і спитав у сина:
— Скільки буде, як кавун
розділить скибками:
п'ять — тобі,
п'ять — мені,
а ще п'ять — для мами?

Син чомусь почервонів
і відповідає:
— Тату, адже кавунів
взимку не буває!

Василь ДОВЖИК

УПЕРТА ХАТА

— Що ти тут робиш?— запитав зверхньо новий висотний будинок у низенької хати. — Завела свій горóд, обтикалася вишнями, козу прип'яла до кілочка біля поверхневої станції метрополітену. Це ж тобі не село, а місто!..

— А чом це ти так турбуєшся, що я роблю? — одказала хата.

Вона виглядала людей. От вони йтимуть з роботи і, як бувало колись, гуртом завернуть до неї, такої білої у вишневому садочку. Хоча б сьогодні, коли ще цвіте калина, бо в неї ж свято — на бовдурі лелека гніздо змостив!

Будинок заблимав шибками.

— Стоїш собі і стій, я ж тебе не займаю...— вела далі хата.

— Я маю повне право! — заявляє будинок.

— Яке ж бо таке право?! Хіба тим, що високий?

— Я тут народився.

— Хі. Так уже й народився?! Поставили отут, то й стирчиш. А могли збудувати в іншому місці.

— Тобто як — в іншому?

— А так. Привезли тебе сюди машинами. Сама бачила, скидали на землю стіни з вікнами. Ще тут кран довго порядкував. Усе хотів мене далі посунути, від дороги. Та не вийшло в нього. Я як стала на своєму, то швидше його забрали звідси, аніж я поступилася хоч на сантиметр. Кран тепер будує в іншому місці, а я лишилася... Чим ти можеш похвалитися? Що в тобі ніхто не живе?! А я зазнала щастя. Я людей у собі виростила. І ластівок. І лелека на мені гніздо змостив, щоб я знову мала щастя, коли він людям дітей носить. А в тобі навіть миші на поверхах не шамотять!

— І в мені... житимуть,— непевно мовив будинок.

— Це ми ще побачимо. Чи знайдуть люди в тобі щастя? Бо ти оно чекаєш на заселення, а сам лихий та недобрий. Що я тобі зробила такого, виглядаючи своїх людей з роботи? Бач, присікався!

Хата бубоніла далі свої жалі, а будинок поблимав великими вікнами і принишк. Та не в добрий час хата згадала того крана. От і його принесло до станції метро. Став перед хатою, розгорнув сувій паперу та й каже:

— Ім'ям житлово-експлуатаційного управління, що далі іменується скорочено ЖЕУ...

— Добрий день, кранику!— привіталася до нього хата.— Що сталося? Чого ти повернувся? Чи знову переносити мене зібрався?!

Ніби й не чув привітного слова суворий кран.

— Ви дача? — питає.

— Яка я дача? Я — нормальна.

— Ваше прізвище, ім'я, по батькові?

— Хатою мене звати. А що?

— Не задавайте зайвих запитань. Відповідайте коротко і повністю.

— Хата. Дерев'яна.

— Рік народження?

— Хо! Рік народження?! Та хто ж його пам'ятає? Я живу з докам'яного віку, тоді ще й років не рахували!

— Місце народження?

— Гарне місце. Над річкою. Левада, луги, ліс...

— Громадянко Хато! Я не питаю, що там було. Як називається те місце?

— Село.

— З якого року проживаєте в даній місцевості?

— У місті?

— Так.

— У місті з того самого часу, коли річку нашу гідростанцією загатили. Луг залило, а ліс вирубали. Море на тому місці теперечки. Сила води переробляється в електрику, щоб ото він світився! — показала вікнами на височенний будинок.— А ти звідки енергію собі береш? Від нашої річки! А тепер мені в очі штрикають: чого ти тут та що ти тут робиш? Живу! І ластівки тут живуть.

І лелека на мені гніздо змостив, скоро лелеченята будуть!.. — Хата грюкнула віконницями, розпачно затулилася дошками навхрест і заплакала.

Будинкові і то стало не по собі, зародилося в ньому співчуття, та кран на сльози не зважає:

— Ім'ям ЖЕУ людей переселити в новий будинок, а хату за двадцять чотири години — за місто!..

— А як же бути з ластівками? — заступився співчутливий порожній будинок, у якому навіть миші до цього часу не жили.

— Разом з хатою за двадцять чотири години ВИСЕЛИТИ! — шелеснув папером кран.— Знайшов за чим жалкувати! Головне, аби люди мали затишок!

— А щастя? — не міг змовчати будинок.

— Щастя? А що воно таке?

— Не знаєш?! — насмішкувато мовив будинок.

— Не знаю,— щиро зізнався кран.

— З ким же ти живеш?

— Сам. Оце поки на роботі, то хоч побалакаю з ким, а вдома стає іноді страшно — озватися нема до кого.

— І ти хочеш знати, що таке щастя?

— Хочу. Дуже хочу.

— Хто ж цього не хоче? — роздумливо мовив будинок.— І я хочу, але не знаю. Спитай оно в хати.

— А вона хіба знає?

— Знає.

Кран поткнувся до хати. Тик-мик, а спитати про щастя і не вміє.

— Громадянко Хато! — пом'явся він коло неї.

Хата навіть не глянула.

— Товаришко Дерев'яна! — підвищив голос кран.

— Хіба ж так питають? — докірливо зауважив будинок.

— А як? — не зрозумів кран.

— Ніжніше! — учить його будинок.

— Ну, як же це ніжніше, коли я... залізний?!

— Учись ніжності, коли хочеш дізнатися, що таке щастя.

— А з чого почати?

— Спочатку називай її ласкавими іменами. Не офіційно і грубо «грома-

дянко хато», а любесенько, отак — «хатко!».

Кран спробував казати ласкаво:

— Ну... там... хатко. Тобто, пробачте... — все одно виходило в нього кострубато.

— О! Вже краще,— похвалив його будинок.— Тепер скажи — любко чи там голубко... Кажи, кажи,— зайве добре слово ніколи не завадить.

— Так от. Хатонько-голубонько... скажіть мені... е-е-е,— зашарівся кран.

Хата перестала плакати.

— Будь ласка,— підказує будинок.

— Скажіть мені, будь ласка, що таке щастя? — одним духом видихнув кран.

— ЙОГО ЛЕЛЕКИ ПРИНОСЯТЬ! — тільки й сказала хата, що не бажала розмовляти навіть з таким ввічливим і люб'язним краном.

— А що приносять лелеки?

Хата гордо мовчала.

— А що приносять лелеки? — перепитав кран у будинка.

— Хіба ти не знаєш? Ти ж від мене старший! — не повірив будинок.

— Та звідки мені знати, коли я на заводі виріс. На нашому заводі лелеки не живуть.

— Дітей, щоб ти знав! Діти — це найбільше щастя на землі,— голосно мовив будинок і додав: — І я не хочу, щоб люди, які житимуть у мені, не мали щастя!

— Що ти пропонуєш? — повільно запитав кран, ніби наповнений таємницею, яку нещодавно відкрив йому будинок.

— Нехай хата з лелечим гніздом на голові залишається тут,— урочисто мовив будинок.

— Тобто як — залишається? — стрепенувся кран.

— Отак. Залишається на місці... проживання.

— Хто це вирішив?

— Я.

— Ні, так не можна. Самовільне вирішення сюди не підходить. У мене от креслення. На ньому план забудови мікрорайону. Хаті місце не передбачено.

— А подивись-но на креслення, що там у тебе ще? — запитав будинок.

— Ну, ось тут кіно, театр, торговий комплекс, універсам, стадіон, школа, дитсадок...

— І це все?! — розчаровано запитав будинок.

— Майже,— зітхнув кран.— Тут он стоїть іще літера «М». Мабуть, додаткова станція метро буде у майбутньому...

— І все? — раптом втрутилася в розмову сама хата.

— Все. Що ж людям іще потрібно? Зелень? Тиша? — повернувся кран до приреченої хати.

А горда хата йому й каже:

— І зелень, і тиша, і чисте повітря, і мирне небо... А ще людям потрібна пам'ять. Люди завжди хочуть знати, хто вони, що вони і звідки все пішло.

— Музей... Це називається музей! — щасливо закричав новий висотний будинок, що недарма виріс у місті.

— Так би й казала одразу, що ти — музей. А то хата та хата,— буркнув кран, згортаючи папір.— От уперта! Я ж таки бачу, що тут літера «М». Метро, думаю. Аж воно — музей!.. Вибачте, хатусько. Можна мені іноді до вас навідуватися?

— Заходьте з миром,— дуже просто відповіла хата.

Кран мило попрощався і поїхав собі далі в службових справах.

Він таки був добрий кран, лише робота в нього така неспокійна. А новий висотний будинок і біленька хата, що приліпилася коло нього, так і залишилися на станції метрополітену виглядати з роботи людей і щастя.

Малюнки В. ІВАНОВОЇ

Василь МОРУГА

ДЕ ПОДІВСЯ

Там, де ріс один зелений
Цей... ну, як там? Лев! Ні, лавр!
Жив страшенно здоровенний
Неуважний Динозавр.
Жив та й жив.
Але між трав
Якось хвіст його застряв.
Динозавр на мить завмер.
Смик!— і відлетіло «Р»!
Там росла цупка травиця,
Лобода або щириця,
Тож герой наш неспроста
Залишився без хвоста.
А собі він сам сказав:
— Я цей вузлик розв'язав,
Та хіба вже так важливо:
Динозавр чи Динозав?..

Він спокійно з хащі виліз
І подався до ріки.
(Може, в нього і навчились
Хвіст губити ящірки?)
Недалечко пес блукав:
— Ой, тікайте,— Диногав! —
З переляку бідний песик
Заїкатися почав:
— Гав-гав-гав!—
та
— Дзяв-дзяв-дзяв!
(І досі, сердега, заїкається).

А тим часом Динозав
Сто мільйонів літ блукав.
Десь він, мабуть, брів лісами,
Мабуть, знов застряг так само,
Бо якогось дня Коза
Закричала: — Дереза-а!
Гей, усі сюди мерщій!..
— Вивчи букви!— кажуть їй.—
Ти читаєш як попало:
Чи оса там, чи лоза...

З тих часів Козу й прозвали:
Диноза та Диноза.
(Чи, може, якось по-іншому?)

Звідтоді і почалось:
З Диноза зробивсь Диноз.
Через кілька тисяч літ
Слідопит напав на слід,
Каже:
— Хлопці, що воно?
— Де?
— Та он! Якесь Дино!..—
І уже за п'ять хвилин
Із Дино лишився Дин:
«О» дощами залило,
З нього озеро було,
Очеретом, от такою
Осокою поросло.
А старий приблудько Дин
Цілий день ходив один:
То крутився десь близенько,
То маячив десь ген-ген!..
Зачепився за опенька
І згубив, сердега, «Н».
Він сховався у печері,
Він забив там вікна-двері —
Знаю сам, бо двісті літ
Я носив йому обід
(Як був ще хлопчаком).

Хоч сварилися діди:
— До печери не ходи,
Там страшенне, здоровенне,
Надзвичайно дике Ди!

Я й боявся. Та коли
Ми із дідом підросли
І пробралися в печеру,
То лиш хвостик з «И» знайшли.
А куди поділось «Д»? —
Не знайти його ніде!
Дід у діжку заглядав,
Дід сусідам набридав,
По драбині ліз на дах,
Дим ловив у димарях.
Дід виходив на дорогу,
Дві доби дивився вдаль,
Обдивився двір — нічого!
Де ж те «Д»? Немає. Жаль!
Дід за двадцять дев'ять днів
Двісті двох джмелів здоїв,
Дітям дід меди дає:
— Може, «Д» у меді є? —
Кожен тільки щічки дме:
— Ну й смачний джмелиний ме!..

Дід же далі дибав долом,
Здибав дика-сікача,
Дев'ять див під видноколом,
Дичку, дятла, деркача,
Деревій і джерело:
«Д» — неначе й не було!
(Може, з димом «Д» спливло?)

Дід не чує власних ніг,
Дід під деревом приліг:
Гріє сонце молоде,
В небі хмарки де-не-де,
А під деревом розлогим
Дуже дивний дощ іде!
Тут одна дощинка — гуп!
Дід підскочив: — Що це? Дуб?
От спасибі жолудькові,
Що повідав, як було:
Це ж отут, у цій діброві,
«Д» дубами поросло!
Отже, нелинь з «Н» проріс,
З «Р» посіявся рогіз,
З «В» отой високий в'яз! —
Здогадався дід ураз.

Як стрибне він, як засвище,
Як пристукне каблучком!
І на радощах дідище
Вмить зробився хлопчаком.
Тільки рано він радів,
Бо ніхто-ніхто з дідів
Досі букви однієї
Розшукати не зумів:
Справді, що зросло із «И»?
Може, підказали б ви?

Малюнок В. ХАРЧЕНКА

БИЧОК-ТРЕТЯЧОК

Українська народна казка

Був собі дід та баба. У діда була дочка, й у баби теж була дочка, така, що не вміла ні шити, ні прясти.

З хазяйства у діда та в баби тільки був бичок-третячок.

От баба й каже дідовій дочці:

— Жени пасти бичка, та нá тобі руно вовни, щоб ти спряла, щоб ти оснувала, і виткала, і звалила, і свиту пошила.

Жене дівка бичка та й плаче, а бичок і каже:

— Чого ти, сестричко, плачеш?

— Як мені, бичку, не плакати: дала мати руно вовни, щоб я спряла, щоб оснувала, щоб і виткала, і звалила, і свиту пошила.

Бичок дівці й каже:

— Заглянь мені в праве вухо, а в ліве виглянь.

Заглянула дівка в праве вухо, а в ліве виглянула: там і прядуть, і тчуть, і шиють, і є в неї свита. Увечері жене вона того бичка співаючи, а мачуха вийшла проти неї та й питає:

— А що, зробила роботу?

— Зробила,— каже дівка.

От мачуха взяла тую свиту та на свою дочку й наділа.

На другий день дідова дочка жене бичка пасти, а баба й каже:

— На тобі повісмо прядива, та щоб ти спряла, і оснувала, і виткала, і вибілила, і сорочку пошила, і уставки повишивала.

Жене дівка бичка та й плаче, а бичок питається:

— Чого, сестричко, плачеш?

— Як мені, бичку, не плакати: дала мати повісмо прядива, щоб і спряла, оснувала, виткала, вибілила, сорочку пошила і уставки повишивала.

Бичок дівці і каже:

— Заглянь мені в праве вухо, а в ліве виглянь.

Заглянула дівка в праве вухо, а в ліве виглянула, а там прядуть, снують, тчуть, і є в неї сорочка.

Увечері жене дівка бичка додому співаючи, а мачуха вийшла проти неї та й питає:

— А що, пошила сорочку?

— Пошила,— каже дівка.

Взяла мачуха сорочку та й на свою дочку наділа.

На третій день посилає баба свою дочку пасти бичка; дає їй трохи прядива та й каже:

— На, доню, прядиво, та гляди ж спряди до вечора.

Жене бабина дочка бичка та й лютує, б'є його. Як пригнала у поле, лягла спати, а бичок усе чисто прядиво попутав. От жене бабина дочка бичка додому та й плаче.

От баба й каже дідові:

— Заріж, старий собако, бичка!

— Чи різать, то й різать,— каже дід.

От устав дід удосвіта і гострить ніж, а дівка пішла у хлів до бичка та й плаче.

Бичок і питає:

— Чого ти, сестро, плачеш?

— Як же мені, бичку, не плакати, що на тебе ніж гострять.

— Нехай гострять,— каже бичок,— аби ти тільки кишки прала; там буде два зернятка: одно золотеньке, друге срібненьке, ти їх забереш і посієш.

Зарізали бичка, а дідова дочка й

пішла кишок прати. Коли й найшла одно зернятко золотеньке, а друге срібненьке, та й посіяла на воротях.

За ніч виросла яблуня: листя срібненьке, яблука золотенькі.

Вранці вийшла баба надвір та й каже:

— Чого це двір сяє? Чи не прийдуть до моєї дочки старости?

Ідуть старости, та тільки зайшли на поріг, а дідова дочка й заховалась у димар. Старости й кажуть до бабиної дочки:

— Як дістанеш з яблуні яблуко, то посватаємо.

Дралась, дралась дівка — не достала. Старости й кажуть:

— У вас ще десь дівка є?

— Є,— каже баба,— така дурна та погана.

— Виклич її, ми подивимось на неї,— кажуть старости.

Баба, нема чого робити, викликала її з димаря.

От старости й просять, щоб вона яблуко дістала. Пішла дідова дочка, а гілля так і нахилилось — вона й дістала яблуко.

Посватали її старости за гарного парубка, забрали її з собою, а з нею і яблуня пішла.

Малюнок О. ПЕТРЕНКА

Малюнок В. ГЛАЗОВОЇ

НЕБИЛИЦЯ

Вірменська народна казка

Була в одних господарів курка-розбишака. Люди через неї боялися на вулицю потикатися. А як урвався їм терпець, поскаржилися сільському голові. Той прикликав чоловіка: «Або приріж її, або під замок посади». Чоловік зачинив курку в повітку. Через місяць схаменувся, відчинив повітку, і — ой леле! — до самісінького верху яєць нанесено. Перетягли чоловік з жінкою ті яйця корзинами на тік. Запрягли в молотарку биків та й ну молотити. Аж гульк — по один бік току півники повилуплювалися, по другий — курочки. Раптом з-під купи шкаралупиння вигрібся гусак та як дремене! Кинувся господар навперейми. Бачить, якийсь чолов'яга уже й запріг того гусака в молотарку. «Гей, чоловіче,— гукає господар,— це наш гусак!» — «А на ньому не написано, що ваш,—одмовляє той.— Він сам сюди прибився. Думали, гулящий. Якщо ваш, забирай. Та візьми дві мірки пшениці за його роботу». Насипав господар у лантухи дві мірки пшениці, примостив на гусака та й погнав додому. Коли це бачить: від лантухів у гусака рана. Охнули чоловік з жінкою, заметалися туди-сюди. А сусід каже їм: «Змастіть м'ятим горіхом, рана й загоїться». Як на те, у цих краях горіхи не росли. Запитали в однієї бабусі. «Як була я малою,— одказує та,— привозив мій батько горіхи з Індії». Знайшла вона в зубі крихітку. Притулили горішину до рани, а через місяць на гусакові виросло дерево. Горіхів — аж в очах рябіє. А довкола де́рева — горо́д. Якось чоловік вибрав на тому городі кавуна. Тільки хотів розрізати, а ніж пропав у кавунові. Кинувся чоловік за ножем, а здибав вівчаря. «Ось уже два роки, як моя отара щезла в цьому кавуні,— каже пастух,— а ти хочеш ножа знайти. Одразу видно, що телепень». Розсердився чоловік, кинувся на вівчаря. І зчинилася така веремія, аж кавун скотився на землю. Та — трісь навпіл! А з нього вихопився заєць та як дремене! Тільки папірця лишив. А там написано: «Уся казка як є — небилиця».

Переказав з вірменської
Г. ХІМІЧ

Барвінкова скарбничка

З давніх-давен збирали письменники приказки, прислів'я, народні дотепи та вірші, влучні народні вислови. Записував їх і відомий український письменник, що жив до революції, Борис Грінченко. Чимало дотепів він умістив у букварі, який склав, коли працював учителем на селі. Всміхніться і ви, ознайомившись із гуморесками, за якими, може, учились читати ваші прабабусі та прадідусі.

Нині виповнюється 125 років з дня народження Б. Грінченка.

Наталя КОПИЛЕНКО

НІЖ НЕ ЗНАЄ

Мала Оксанка різала ножем сало. Не уміла різати та урізала руку. Заплакала Оксанка, кинула ніж та й каже:

— Ніж не зна, що різати: сало чи руку.

СИН ТА МАТИ

— Синашу, піди стовчи пшона на кашу!

— Ох, мамо, дуже спина заболіла!

— Синашу, іди снідати каші!

— А де ж це, мамо, ложка велика?

ШВАЧКА

— Шиєш, дівонько?

— Шию.

— А поротимеш скоро?

— Ось тільки ниточку дошию.

НАПУВАННЯ

— Напував ти коня?

— Напував.

— А чого ж в нього морда суха?

— А води не достав.

УЧЕНИЙ СИН

Син учивсь у го́роді і приїхав на літо до батька на село. Батько й каже:

— А візьми лиш, синку, граблі, та підемо сіно гребти.

А син одказує:

— Я за науками всі мужичі слова позабував. Що то — граблі?

Батько нічого не сказав, а син пішов двором, ходе, руки назад позакладавши. Коли як наступить на граблі, а вони як піднімуться та лясь його по лобові! Він тоді як крикне:

— От прокляті граблі! Як же здорово б'ються!

Записав Борис ГРІНЧЕНКО

Малюнок І. БРИНЮКА

Валерій ШЕВЧУК

ЦВІРКУН, у якого заспівало СЕРЦЕ

— Фі, Цвіркуне, — сказала Зірочка.— До чого ти докотився? Встань і піди звідси.

— Коли ви так бажаєте,— несміливо мовив Цвіркун, зводячись.— Але куди мені йти?

— Додому йди! — сказала Зірочка.— І не водися більше з такою компанією. Згадай, що вони зробили з Зайчихою та Зайченятами.

— Еге ж,— пробурмотів Цвіркун.— Знаєте, Зірочко, я й справді ніколи нікому не хотів і не хочу лиха.

6

І він пішов, похитуючись, але не мав сили тримати очі розплющені, бо вони таки міцно спали.

— Гей-гей! — казав він сам до себе.— Таке чудне́ сталося. Я вийшов найперший серед звірів, ніколи того не сподівався... Еге-ге, я, певне, не абихто, коли на мою честь навіть бенкети справляють. А може, мені не варто бути таким скромним та чемним, яким був я раніше? Через цю мою чемність всі з мене сміялися...

І тільки подумав він оцю свою першу погану думку, як раптом відірвалися його ноги від землі, і полетів він, полетів, крутячись у повітрі, і вітер засвистів йому у вухах, і поки летів він отак, то очі його зовсім прокинулися, і відчув він жах, бо летів не над землею, а падав. І його крик, кинутий у темряву, розбився раптом об темні холодні скелі, як розбивається скляна шиба, а коли впав він на землю, щось хряснуло, і відчув він гострий біль у нозі. Тоді зрозумів, що правду сказав йому Страус, і вмовляв він його не із заздрощів, а з доброго серця. І від того густі, гарячі сльози покотилися Цвіркуну з очей. І плакав він так цілу ніч, бо відчував щире каяття, а окрім того, сильно боліла йому зламана нога. Коли ж цвіркуни плачуть, то на тілі спадають і меншають, меншають. Отож, доки дочекався Цвіркун ранку, він став уже зовсім такий, якими знаємо ми цвіркунів тепер, і щоб не виплакати себе до остатку, він перестав плакати, а роззирнувся. Побачив сіру, понуру скелю, з якої впав, а над нею голубе, безхмарне небо. Нога йому боліла менше, але коли він устав, щоб іти, то побачив, що вона таки загоїлася, але стала коротша за другу.

Тоді зрозумів Цвіркун, що ніколи-ніколи не повернеться він до звірів і ніколи-ніколи не бігатиме наввипередки. Розпач стис його маленьке серце,

---

Закінчення. Початок у №№ 10, 11, 1988 рік.

і почав він копати у глиняній стіні печерку, щоб навіки усамітнитися тут. Коли ж печерка була готова, він сів при вході і сумно й покірливо задивився на світ зі свого забіччя — думав довгу й печальну думу про те, що йому робити у світі далі. Часом він виходив гуляти, але гуляв на самоті і все думав і думав, а що росла навколо пишна трава, то ніхто його під час тих мандрів не бачив.

Одного ранку він вийшов, як завжди, прогулятися і раптом зупинився заворожений. Ні, цієї квітки він раніше ніколи не бачив! Стояла облита сонячним промінням, на пелюстках у неї тремтіла роса, і було щось у її поставі таке принадне, що Цвіркун раптом схвилювався. Так, це була особлива квітка, більше схожа на маленьку дівчинку в голубому платтячку, ніж на рослину, і Цвіркун почав розв'язувати стягнені у вузол поворозки, що прив'язували його шапку до голови. А що Квітка не могла піти геть, то щасливо дочекалася, поки він скине шапку, яка теж змаліла разом із Цвіркуном, і вклониться їй, промітаючи перед собою порох.

— Доброго дня, красуне! — сказав Цвіркун.— Не погребуй знайомством з таким малим і кривоногим, як я...

— Хто ти? — спитала Квітка таким ніжним голосом, що Цвіркун позеленів з ніг до голови від хвилювання. Ні, він соромився оповісти їй свою історію, тому стояв, похнюплений, і колупав зеленим черевичком землю. Але Дівчинка-Квітка дивилася на нього дуже вже лагідно, і він помітив це, коли зирнув на неї вдруге.

— У тебе таке смутне обличчя,— сказала Квітка,— і мені жаль тебе...

— Я впав із високої скелі,— сказав Цвіркун,— і зламав собі ногу. Потім я плакав цілу ніч і виплакав себе. А колись я був великий на зріст і вмів так швидко бігати, що обігнав навіть Страуса!

— А що таке бігати? — спитала Квітка.

— Ви не знаєте, що таке бігати? — здивувався Цвіркун.— Це коли мчиш щодуху і навколо тебе вітер, а ти біжиш швидше за нього. Це коли відчуваєш, що все в тобі співає!

Квітка засміялася так ніжно і лагідно, що Цвіркун аж рота розтулив.

— Це чудово, що в тобі все співало,— сказала Квітка.— Але є ще краще за це...

— Що може бути краще за це? — здивувався Цвіркун.

— Відчувати,— сказала Квітка.— І для цього не обов'язково бігати. Коли спускається на землю ранок і плете свої ніжні-ніжні сітки, коли на пелюстках з'являється роса, я відчуваю, що з мене починає виходити чудова музика, і сама стаю тоді гарна й голуба. Тоді мене цілує небо, і я вся тремчу від дотиків сонячного проміння, яке грає на мені, наче я найніжніший інструмент.

— Як ти гарно говориш,— сказав Цвіркун.— Зажди, зажди... Але ж ти не можеш бігати. Я завжди думав, що той, хто не може бігати, не відчуває краси світу.

— Не відчуває краси світу той, хто взагалі не відчуває,— сказала Квітка.— Той, у кого вуха заліплено і не чує він музики трави, листя та світла; той, у кого очі сліпі бачити кольори і розрізняти гарне й негарне. І для цього зовсім не потрібно вміти бігати...

Цвіркун зітхнув.

— Дуже гарно ти говориш,— сказав він.— Це я той, у кого заліплено вуха і в кого сліпі очі...

— Таке сказав! — вигукнула Квітка.— Навпаки, мені здається, що саме для тебе доступне те, про що кажу. І знаєш чому? А тому, що ти смутний і трошки смішний. Саме з таких виходять добрі музиканти і співці...

— Такий з мене співець, як і музикант,— сказав гірко Цвіркун.— Ніколи я в житті не грав і не співав. Але ти трохи й правду сказала: коли чую я гарний спів і бачу щось красиве, в мене завжди завмирає серце.

— От-от! — сказала Квітка.— А не співав ти і не грав, бо не було тобі треба. А зараз уже потрібно. Скажи, що ти відчуваєш, дивлячись на мене?

Цвіркун ніяково опустив голову.

— Не можу я тобі цього сказати,— пробурмотів він.

— Тоді скажу тобі я! — мовила Квітка.— Ти відчув, що хвилюєшся... А не прагнеться тобі стати великим-ве-

ликим, як цей світ, і зробити щось небувале?

— Що з того? — сказав знехотя Цвіркун.— Що з того, коли я кривоногий і малий!

— А ти забудь про це. Розшир себе голосом свого співу. Зроби себе великим... Ну, глянь у небо, глянь!

Цвіркун глянув у небо і відчув, що Квітчині слова справджуються. Так, небо почало в нього входити, і від того дивно й радісно затремтіло серце.

— Забудь, що ти малий і кривоногий! — сказала Квітка.— Співай так, щоб не вміститись у цьому світі!

Цвіркун роззирнувся навколо, очі в нього засвітилися і заіскрилися: світ навколо і справді був гарний і чудовий. Щось прокинулося в нього біля серця, наче проросла стеблина. Він зирнув на Дівчинку-Квітку і раптом захотів, щоб там, у серці, виросло саме таке диво, яке бачить він перед собою.

— Хочеться тобі співати? — спитала зовсім тихо Квітка.

Цвіркун знову озирнувся. Так, йому хотілося вже співати. Хотілося розповісти цій Квітці, яка вона гарна й чудова. Він звівся навшпиньки, таки забувши, що малий і кривий, звів голову, і з його грудей виплеснулися раптом такі звуки, які може народити тільки оце безкрає голубе небо над землею.

— Співай, співай! — тихо заохотила його Квітка.

І Цвіркун співав. До нього прийшов теплий вітерець, а в розчинене серце увійшла золота голубінь. Побіч зітхнула трава і почала легенько вторити його співові, так само почали розгойдуватись у такт квіти. І зупинилося сонце, прислухаючись до тої пісні. Воно хитнулось задоволено і примружилося. Пташки теж заслухалися тієї пісні, тож незчулися, як підхопилися з землі й полетіли вгору, адже там набагато краще чути. Вовки ж, лисиці і ведмеді з зайцями, що були нівроку тугуваті на вухо, спустилися на землю і так довго слухали тої пісні, що в них і крила повідпадали.

А Цвіркун співав. Відчував і справді те, про що казала Квітка: розпростався своїм співом високо й широко. Прагнулося йому зробити щось небувале. Навпроти стояла зачарована Квітка з прекрасними очима. На пелюстці в неї тремтіла росина, а Цвіркун співав.

Він співає і досі, а через те, що нога в нього так і залишилася крива, він не бігає, а скаче. Однак ніхто й не помічає, що він скаче через зламану ногу, всі гадають, що так воно Цвіркунам і належить.Тож наш Цвіркун і сам забув про своє горе, був знову веселий та щасливий, а коли на його Квітку скрапувала вечірня чи ранкова роса, він знову ставав зачарований і співав. У таку хвилю Квітка залюбки з нього милується, бо знає напевне, що він той, у кого співає серце.

Малюнки К. ЛАВРА

Але на цьому, друже, Цвіркунові пригоди не скінчилися. Що ж було далі? Про це ти дізнаєшся наступного року в другій казці Валерія Шевчука. Довідаєшся, як Цвіркун... А втім, до зустрічі!

БАРВІНОК

ПЕРВОЦВІТ

МОЯ ШКОЛА З КАЗКИ

Діти, на цій сторінці ви бачите кращі відповіді — листи і малюнки, що надійшли на конкурс «Моя школа з казки», який «Барвінок» оголосив разом зі своїм побратимом польським журналом «Цвіркунчик». Напишіть нам, чи сподобалася вам ця сторінка? Може, поговоримо про казкову школу і в новому році? Як ви гадаєте? Чекаємо ваших листів.

У школі вивчають казки. Бо ж і школа казкова! Дітей учить мудрий Лісовичок, який знає багато-пребагато казок.

Світлана ЧЕРНИШ, м. Житомир

У казковій школі навчатимуть, як поводитися з чарівною паличкою. Учителем буде Вчений Кіт.

Надія ЯРОЩУК, м. Феодосія

У школі навчатимуть добра і радості. Учитиме всіх веселий Карлсон.

Ірина і Наталя ЧЕРЕМИСІНИ, с. Октябрське Оренбурзької області

У казковій школі українську мову викладатиме горобець, літературу — синичка, математику — сорока, іноземні мови — шпак, історію — журавель, фізкультуру — ластівка, природознавство — дятел, співи — соловей.

Катерина КОРОЛЬ, с. Підлісний Ялтушків Вінницької області

Я хочу, щоб у школі вивчали вірші всіх народів, гарні казки і щоб діти були слухняними. А ще щоб учили дітей незвичайні, цікаві, казкові вчителі.

Оксана ЗАГІТОВА, м. Челябінськ

У моїй школі буде три уроки. Перший — природолюбство (ця назва схожа на природознавство, що означає природу знати, а природолюбство — природу любити). Я його поклав на перше місце, тому що він найголовніший. У нашій країні лише тепер люди задумались над тим, скільки за цей час знищено лікарських рослин і забруднено повітря і водойм.

Другий предмет буде рідна мова. Цей предмет також головний. Третій предмет буде електроніка.

Андрій ХІМЕЙ, с. Стримба Івано-Франківської області

У моїй школі такі уроки: урок мудрості, урок олівця, урок сміху, урок рідної мови, урок рослин. Учить дітей сова Софія Пугівна.

Ярина ЖУК, м. Івано-Франківськ

Пролунає незвичайний дзвоник, і почнеться урок звіриної мови: діти вивчатимуть мови тварин і птахів. А це так цікаво!.. Другий урок — природа. Але не думайте, що такий, як у школі. Ні! Це чарівний урок, діти вчаться робити веселки, холодний дощ — теплим, мертве дерево — зеленим. Школа буде називатися казкою. А на перервах діти гойдатимуться на хмарках, гратимуться в ладки.

Анжеліка АЇТОВА, м. Комунарськ

Школа — це старий зáмок. У школі вивчають, як писати казки, а на уроці співів співають пісеньки казкових героїв. Учителями там старий Хоттабич, Мальвіна, Попелюшка і Карлсон.

Оля ЄВСТАХЕВИЧ, м. Київ

Моя школа

У моїй школі будуть уроки чарування. Учителем буде добрий чарівник.

Аня ЗДОНОВА, м. Іваново

Моя школа стоятиме посеред лісу. Вчитимуть там історію лісу, лісову музику, звірину мову, лісо-українську мову, лісову культуру, лісочитання. А ще буде веселий урок, на якому діти танцюватимуть, сидячи на стільцях. Навчатимуть дітей справжні звірі і птахи. Навчальний рік починатимуть 1 червня.

Я дуже люблю сміятися і жартувати і через те придумала собі таку школу.

Інга ПІНДУС, с. Ільїнка Кримської області

Дітей у цій школі вчить казкар. Уроки тут незвичайні. Діти вивчають казки, вчаться бути добрими, допомагати іншим перебороти зло. До школи з казок приходять різні герої.

Галина МАМЧУР, м. Львів

ПРИВІТАВ ЖУРНАЛ «БАРВІНОК»

У курортному містечку Ворзель, що поблизу Києва, відбулися змагання юних шашкістів на призи журналу «Барвінок». Помірятися силами приїхали школярі з усіх областей України. Серед учасників конкурсу молодшої групи «нульовички» Ірпінської школи № 17 зайняли третє місце. Як це їм вдалося? Ось послухайте, що розповідають Толя Богдан і Сергійко Малюк. «На уроках ми вчилися малювати, читати, писати, рахувати. А як стомлювались, вчителька Марія Михайлівна Гончаренко казала: «Давайте, діти, зіграємо в шашки і проженемо втому». Грали ми на перервах, після уроків...»

Нещодавно до редакції надійшов лист. Його надіслав третьокласник Одеської школи № 121 Сашко Нікольський-Ржевський. Хлопчик розповідає, як наполегливо він і його друзі готуються до нового турніру на призи «Барвінка». Так було й торік. Тож не випадково на змаганнях юні шашкісти з Одеси не мали собі рівних. І додому вони привезли аж два призи за перше місце. Їх вибороли шашкісти молодшої і старшої груп.

Наступного року вже втретє відбудеться турнір шашкістів на призи журналу. Запрошуємо вас, любі друзі, взяти участь у цих змаганнях!

ВАШ БАРВІНОК

ПЛАНЕТІ ЗЕМЛЯ — ЖИТИ!

Рік тому, 8 грудня 1987 року, Генеральний секретар ЦК КПРС М. С. Горбачов і Президент США Р. Рейган підписали Договір, який став першим кроком до роззброєння, до ліквідації загрози ядерної війни. Вступ Договору в дію є величезною перемогою всіх миролюбних сил світу. Це перемога і всіх тих, хто стоїть на сторожі природи і всього живого на Землі. Адже зроблено вагомий внесок для того, щоб жила наша планета, щоб на ній шелестіли ліси і сади, плюскотіли ріки, співали птахи, врожаїлись поля, щоб, спостерігаючи все це, людина раділа життю.

Виявляється...

...на території СРСР протікає 777 тисяч річок, довжиною понад 10 кілометрів кожна. Якби їх умовно прийняти за єдину водну магістраль, то нею можна було б шість разів проплисти до Місяця і назад.

...на Україні є 3039 річок завдовжки понад 10 кілометрів. З них протяжність понад 100 кілометрів мають 117 річок.

в рідним домі

СІВАЧІ

Сніг у нашому парку ніколи не буває зовсім-зовсім білий. То там, то тут на ньому чорні цяточки. Більші, менші, а то й зовсім малюсінькі. Скільки б снігу не насипало, а цятки видно.

Це дерева сіють у сніг своє насіння. Липа — горішки, явір та клен — метелики, акація — розчепірені стручки з рівними рядками чорно-рудих зерняток, береза та вільха — і зовсім дрібні порошини.

Падає насіння на снігову постіль — м'яко йому, зручно. Лежить собі, дрімає. Весни чекає.

У бору грибочків наберу

ЗЕЛЕНИЧКА

Цей гриб потайний, не кожен його знає. Сидить у піску чи під мохом, нерідко на світ зовсім не показується. Тільки досвідчений грибник по підворушеному грунті чи настовбурченій прілій глиці може здогадатися, що саме тут ховається зеленичка.

Зате зеленичок можна назбирати навіть у грудні, якщо випаде відлига і не буде снігу. Бо цей гриб холоду не боїться. Звичайно, у грудні здобич у грибника, як правило, буває небагатою, зате яка радість: принести гриби тоді, коли всі вважають, що грибний сезон уже давно закінчився.

До речі, зеленички — гриби дуже смачні. Поліщуки здавна ставлять їх в один ряд з рижиками і навіть з боровиками.

Друже! Чи не забули учні вашого класу повісити годівниці для пташок? Напиши нам, чим ви підгодовуєте птахів узимку. А які дерева ростуть у саду біля твого дому і біля твоєї школи? Які з цих дерев посадив чи допомагав саджати ти?

Сторінку веде письменник Євген ШМОРГУН

Малюнок В. ЛИТВИНЕНКА

БАРВІНОК

ЖУРНАЛ ЦК ЛКСМУ
ТА РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ РАДИ
ВСЕСОЮЗНОЇ ПІОНЕРСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ІМЕНІ В. І. ЛЕНІНА
ДЛЯ ШКОЛЯРІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ
Журнал нагороджений Почесною Грамотою
Президії Верховної Ради Української РСР

Головний редактор **В. В. Моруга**

На обкладинці малюнок К. Лавра

Журнал видається українською та російською мовами. Засновано в 1928 році. Виходить раз на місяць.
Здано до набору 21.09.88. Підписано до друку 27.10.88. Офсетний друк. Умовн. друк. арк. 3. Умовн. фарбовідб. 12,0. Формат видання 60×90'/₈. Обліково-видавн. арк. 3,03. Тираж 341500. Зам. 8-384.

Адреса редакції: 252119, Київ-119, вул. Пархоменка, 38—44. Тел. 211-02-43, 211-46-80.
Київ, ордена «Знак Пошани» видавництво ЦК ЛКСМУ «Молодь».
Поліграфкомбінат ЦК ЛКСМ України «Молодь» ордена Трудового Червоного Прапора видавничо-поліграфічного об'єднання ЦК ВЛКСМ «Молодая гвардия». 252119, Київ-119, вул. Пархоменка, 38—44.
«Барвинок», журнал ЦК ЛКСМУ и Республиканского Совета Всесоюзной пионерской организации имени В. И. Ленина для школьников младших классов (на украинском языке).
Журнал издаётся на украинском и русском языках. Основан в 1928 году. Выходит ежемесячно.

Адрес редакции: 252119, Киев-119, ул. Пархоменко, 38—44. Тел. 211-02-43, 211-46-80.

Киев, ордена «Знак Почёта» издательство ЦК ЛКСМУ «Молодь».
Полиграфкомбинат ЦК ЛКСМ Украины «Молодь» ордена Трудового Красного Знамени издательско-полиграфического объединения ЦК ВЛКСМ «Молодая гвардия». 252119, Киев-119, ул. Пархоменко, 38—44.

Текст набрано з застосуванням вітчизняного фотонабірного комплексу «Каскад».

20 к.

Індекс 74022

19

ОКСАНА

ЦЮ ЛЯЛЬКУ ОКСАНУ ДАРУЮТЬ ВАМ, ДІТИ, БАРВІНОК І ХУДОЖНИЦЯ ТЕТЯНА ЮРЧЕНКО.

